

N:o 59.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Maj 1884, kl. 11 f. m.

*Utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
reglering af kronans och aktiebolagets P. A. Norstedt &
Söner till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen.*

(I. A.)

Jemte redogörelse öfver så väl det hos 1879 års Riksdag gjorda förslag om reglering af gränserna emellan, å ena sidan, Kongl. Maj:ts och kronans tomter under N:is 8 och 11 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Riddarholmen inom S:t Nicolai församling här i staden och, å andra sidan, boktryckeriaktiebolagets P. A. Norstedt & Söner inom nämnda kvarter belägna tomter under N:is 9, 13 och 14 efter samma nummerordning samt Riksdagens beslut i ämnet, som äfven den vid samma riksdag väckta och vid 1882 års riksmöte å nyo behandlade frågan om inköp för statsverkets räkning af bemälda bolags tomter och byggnader å Riddarholmen, har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen den 25 nästlidne April aflåten, till Stats-Utskottet remitterad proposition (N:o 39) omförmält, hurusom, sedan det ifrågasatta inköpet af aktiebolagets P. A. Norstedt & Söner tomter icke kommit till stånd och aktiebolaget börjat å samma tomter uppföra ett trevåningars stenhus, afsedt att inrymma boktryckeri, bolaget i en den 12 Februari innevarande år till Finansdepartementet ingifven skrift, med förmälan att frågan om inlösen för statsverkets räkning af bolagets ifrågavarande tomter finge anses hafva förfallit samt att aktiebolaget icke utan betydande olägenheter kunde längre än till hösten uppskjuta att till den södra gafveln af den uppförda nybyggnaden foga ett enligt fastställd ritning dithörande ändparti, deri hufvudingången skulle inrymmas, och att beskaffenheten och om-

fånget af detta ändparti vore beroende af huru vida regleringen komme till stånd eller icke, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t måtte, så snart ske kunde, vidtaga åtgärder för reglering af gränserna mellan kronans och aktiebolagets tomter i enlighet med det förslag till aftal, som 1879 förelades Riksdagen, dock med vissa af aktiebolaget angifna ändringar.

Sedan i anledning häraf infortrade underdåniga utlåtanden afgifvits af Riksmarskalksmbetet, efter Hans Maj:t Konungens förste hofmarskalks hörande, äfvensom af Öfverintendentsembetet, befälhafvaren för Generalstaben och Riksarkivarien, samt muntliga förhandlingar egt rum mellan Öfverintendenten, befälhafvaren för Generalstaben och Riksarkivarien, å ena, samt vice Härads höfdingen G. B. A. Holm såsom disponent och ombud för aktiebolaget, å andra sidan, hade upprättats följande af aktiebolaget godkända

Förslag till aftal

emellan Kongl. Maj:t och kronan, å ena sidan, och aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, å den andra, i fråga om gränsreglering och utläggande af öppna områden emellan kronan tillhörande, å fri och egen grund belägna tomterna under N:is 8 och 11 efter 1810 års nummerordning i kvarteret Riddarholmen inom S:t Nicolai församling i Stockholm, samt bemälda aktiebolag tillhörande, inom samma kvarter å fri och egen grund belägna tomterna under N:is 9, 13 och 14 efter samma nummerordning; varande till ledning för detta aftal å ömse sidor antagen den af t. f. Stadsingeniören Herman Ygberg upprättade, förslaget bilagda karta med åtföljande promemoria af den 9 Mars 1878, till hvilken handling här nedan upptagna gränspunkter och yttnehåll hänföras.

1:o.

Från punkterna *d* och *r* vid den öppna platsen söder om tomten N:o 8 utlägges genom tomterna N:is 9, 13 och 11 en gata, fyrtio fot bred, med räta sidolinier till punkterna *f* och *g* invid den gata, som blifvit föreslagen att framgå inom kvarterets östra gränsområde och mot hvilken gata nämnda sidolinier skola bilda räta vinklar; skolande alltså till förstnämnda gata upplåtas från kronans tomt N:o 11 den med bokstäfverna *g f e p o n m l k i* och *g* utmärkta del, utgörande 4,268 kvadratfot, och från aktiebolagets tomter N:is 9 och 13 de med bokstäfverna *d r q n o p e d* och *i k l m i* utmärkta delar, utgörande tillhoppa 2,868 kvadratfot.

2:o.

Kronan afträder till aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner den del af tomten N:o 11, som faller utom gatans norra gräns och är utmärkt med bokstäfverna *h g i h* eller 368 kvadratfot, för att sammanläggas med tomten N:o 13,

hvaremot nämnda aktiebolag afträder till kronan den del med derå uppförd stenvmur af tomten N:o 9, som faller utom gatans södra gräns och är utmärkt med bokstäfverna *a b c d e a* eller 760 kvadratfot, för att sammanläggas med tomten N:o 11.

3:o.

Det åligger kronan, *dels* att inom den 1 September 1884 hafva låtit nedrifva och bortföra så väl den åt Kongl. Husgerådskammaren upplätta byggnad, betecknad med I, hvilken ligger inom utrymmet för nämnda två gator och det tomtområde, hvilket afträdes till bolaget, som äfven det sydvest om nämnda byggnad belägna uthus, betecknad med II, intill nordöstra gränsen af den åt Riksarkivet upplätta flygelbyggnad, *dels ock* att inom fem år från aftalets afslutande nedrifva och borttaga så stor del af nämnda flygelbyggnad, betecknad med IV, som är belägen inom utrymmet för gatan;

hvaremot det åligger aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner eller dess rättsinnehafvare, *dels* att inom den 1 September 1884 hafva nedrifvit och borttagit den del af dess intill berörda flygelbyggnad uppförda uthus, betecknad med III, som ligger inom utrymmet för gatan, *dels* att inom fem år efter aftalets afslutande hafva nedrifvit och borttagit de två aktiebolaget tillhörande, inom gatans öfriga område belägna bopningshus och uthus, betecknade det förra med VI och det senare med V, under iakttagande likväl, att samma uthus icke får qvarstå längre än intill dess förutnämnda flygelbyggnad af kronan borttages, *dels ock* att vid bebyggande och begagnande af tomterna under N:is 9 och 13 utefter den norra gatulinien och på fyrtio fots afstånd derifrån vara för all framtid underkastadt den servitut, att sålunda till längd och bredd bestämdt område icke får användas till boktryckeri eller annan med hänsyn till eldfara dermed jemförlig inrättning, samt ej heller sättas i förbindelse med sådan inrättning annorledes än efter det densamma blifvit genom fullständig brandmur afskild, utan andra öppningar deri än sådana, hvilka äro med jerndörrar försedda; dock att denna bestämmelse ej må tillämpas å den nya byggnad, som aktiebolaget redan uppfört mot

den af Stockholms stad beslutade gata mellan aktiebolagets tomter och sammanbindningsbanan, i händelse att denna byggnad skulle befinnas vara belägen på mindre än fyrtio fots afstånd från norra linien af den gata, kronan och aktiebolaget nu beslutat anläggas.

4:o.

För vinnande af öppet område utefter hela sträckningen emellan aktiebolagets tomter N:is 9 och 14 samt den bebyggda delen af kronans åt Generalstaben upplåtna fastighet N:o 8, afträder aktiebolaget de delar af förstnämnda två tomter, som äro utmärkta med bokstäfverna *q r s t u w q*, tillhopa 1,612 qvadratfot, för att sammanläggas med tomten N:o 8 och utgöra fortsättning af det redan öppna tretton fot breda området af samma tomt; och åligger det aktiebolaget eller dess rättsinnehafvare att inom tre år efter aftalets afslutande hafva nedrifvit och borttagit den å det sålunda till afträdande bestämda området uppförda byggnad, betecknad med VII, och rengjort platsen för densamma.

5:o.

Mot det att aktiebolaget härmed tillika åtager sig att inom tre månader efter aftalets afslutande hafva samtliga fönster i den aktiebolaget tillhöriga, vid det nu öppna området öster om Generalstabens hus befintliga byggnad försedda med starka utvändiga jernluckor, hvilka nattetid skola hållas tillstängda, äfvensom att vid framdeles skeende om- eller nybyggnad utefter vestra tomtlinien till N:o 14 dels icke uppföra taket å sträckningen från tomtens norra ända intill punkten *x*, på ett afstånd af 106 fot från punkten *q*, högre än att dess öfre kant ligger cirka 80 fot öfver slusströskeln eller i det närmaste sammanfaller med horisontela midtlinien af fönstren i nedre våningen åt öster af det åt Generalstaben upplåtna hus, dels i alla öfriga hänseenden såsom i fråga om takfall, brandmur m. m., med afstående från den rätt aktiebolaget nu må ega, underkasta sig hvad i gällande byggnadsordning för Stockholms stad är föreskrifvet,

afstår kronan från åtnjutande, efter sagde tre månaders förlopp, af dess nu egande rätt till följande å bolagets fastighet N:o 14 lagda servituter, nemligen:

enligt afhandling emellan frimuraresamhället och fullmäktige i Riksgäldskontoret den 23 April 1807 att utan afgift nyttja inom tomten befintlig vedbod eller vedkällare, och att åbyggnad å tomten ej inredes

eller nyttjas till boningsrum; samt, enligt aftal mellan frimurareordens drätselstyrelse och boktryckeribolaget P. A. Norstedt & Söner den 22 November och den 18 December 1837: att inom tre i byggnaden vid det nu öppna området till tryckeri inredda rum eldstäder icke anbringas, utan rummen uppvärmas genom kopparrör från ångpanna i bolagets angränsande egendom; hvarförutom öfriga i berörda afhandlingar till förmån för innehafvaren af fastigheten N:o 8 upptagna bestämmelser i fråga om fri väg för vattenhemtning och öppenållande af gränden nedan om samma fastighet, upptagande af nya dörrar och fönster i nämnda till tryckeri begagnade rum och verkställande af påbyggnad utöfver nuvarande takhöjd, i följd af ofvan öfverenskomna villkor och utläggande af de öppna områdena, komma att förfalla.

6:o.

Derest aktiebolaget inom tre år från aftalets upprättande förvärfvar eganderätt till den del af Stockholms stads tomt N:o 14 $\frac{1}{2}$, som ligger söder om den fastställda inre kajlinjen å Riddarholmens norra strand, eger aktiebolaget att vid densammans bebyggande hafva takfall och fönster mot kronans derintill gränsande öppna område; dock att denna rätt till fönster, hvad angår sträckan af tjugufyra fot från den punkt, der tomterna N:is 8, 14 och 14 $\frac{1}{2}$ sammanstöta, upphör för det fall att kronan kommer att bebygga nyssberörda öppna område.

7:o.

Före den 1 September 1885 skall aktiebolaget med gravationsbevis styrka, att de tomtedelar, som af aktiebolaget afträdas, äro fria från in-teckningar; och åligger det derjemte aktiebolaget att draga försorg derom att de in-teckningar, som vidlåda aktiebolagets fastigheter, till förmånsrätten nedflyttas efter den in-teckning, som kan varda meddelad till säkerhet för de genom detta aftal kronan medgifna servituter.

8:o.

I den mån byggnaderna å det område, som är afsedt till utläggande af förutnämnda fyrtio fot breda gata, komma att enligt hvad öfverenskommet är undanröddas, försättes på föranstaltande af kronan marken inom gatans sidolinier i det för ändamålet med densammans upplåtande erforderliga skick; och deltaga i de härför uppkommande kostnader

jente dem, som äro förenade med byggande af stentrappa å gatans vestra ända, sistnämnda kostnader förslagsvis beräknade till tio tusen kronor, kronan och aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner till hälften å hvardera sidan.

Med förestående aftal förklara vi oss till alla delar nöjda.

(Datum och underskrifter.)

Godkännes.

För aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner.

G. B. A. Holm.

Skiljaktigheten mellan detta förslag och det år 1879 framlagda bestode hufvudsakligen deri att *dels* bolaget enligt det äldre förslaget skulle i gränsen mot N:o 8 uppföra brandmur och ändra takfallet, men enligt det nu uppgjorda förslaget egde att fortfarande intill dess ombyggnad eller nybyggnad komme att ske bibehålla nuvarande tak och de fönster, som funnes i tomtgränsen mot N:o 8, emot det dessa fönster försåges med jernluckor, *dels* ock aktiebolaget, i händelse detsamma inom viss tid af Stockholms stad förvärfvade tomten N:o 14¹/₂, vid bebyggande af densamma komme att ega rätt till takfall och fönster mot fortsättningen af det öppna område, som till en del redan funnes mellan tomterna N:is 14 och 8.

Af handlingarne i ärendet franginge:

att kronan för ändamålet skulle afstå:

till gatan	4,268	qv.-fot
» aktiebolaget	368	»
	<hr/>	
	tillsammans	4,636 qv.-fot,

men skulle erhålla:

till tomten N:o 11	760	qv.-fot
» » N:o 8	1,612	» » 2,372 »
	<hr/>	
	och således afstår	2,264 qv.-fot,

hvaremot aktiebolaget skulle afstå:

till gatan	2,868	»
och till kronan	2,372	»
	<hr/>	
	eller tillsammans	5,240 qv.-fot,
men erhålla	368	»
	<hr/>	
	och således afstår	4,872 qv.-fot.

Då kronan afstode	2,264	»
komme aktiebolaget således att afstå	2,608	qv.-fot

mer än kronan; hvarvid dock borde märkas, att de 1,612 qv.-fot, kronan erhöle från tomterna N:is 9 och 14 för att tilläggas N:o 8, icke vore afsedda till bebyggande, utan för att förenas med det kronan förut tillhöriga obebyggda området emellan Generalstabens hus och tomten N:o 14. Dessutom skulle å ömse sidor afstås från vissa servituter, hvar emot andra skulle upprättas, hvilka för kronan blefve af ojemförligt större betydelse och fördel.

År 1878 hade Intendenten F. W. Scholander uppgifvit de approximativa värdena å de till rifning afsedda byggnaderna sålunda:

Kronans byggnader:

Riksarkivets flygel (IV).....	kronor	9,000: —
» uthus (II).....	»	250: —
Gamla fatburshuset (I).....	»	16,000: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>25,250: —</u>

Bolagets byggnader:

Boningshuset (VI).....	kronor	32,000: —
Uthuset (V).....	»	800: —
Magasinet (VII).....	»	8,000: —
	<u>Summa kronor</u>	<u>40,800: —</u>

Likaledes har Intendenten Scholander, beträffande de åtgärder och kostnader, som för kronan blefve en följd af den ifrågakända tomtregleringen, afgifvit följande utlåtande:

Efter rifning af byggnaden å det mellan tomten N:o 8 och tomten N:o 14 belägna 13 fot breda området, som af bolaget öfverlättes till kronan, planeras marken i jemn sluttning, berggrunden under östra flygel-muren å Generalstabens hus afjemnas och beklädes med huggen sten, platsen stensättes..... kronor 3,000: —

Den till afträdande åt kronan föreslagna tomtdelen N:o 9, invid Riksarkivets yttre gafvel, planeras enligt gatuhöjd, som varder bestämd, hvarjemte stenfoten å nämnda hus beklädes med huggen sten..... » 2,000: —

Nedrifning af byggnaderna å det till gata ämnade området verkställes på egarnes bekostnad. Materialier-

Transport » 5,000: —

Transport kronor 5,000: —

nas värde kan antagas motsvara rifningskostnaden och planeringsarbetet, hvilket till gatans halfva bredd åligger tomtegarne å ömse sidor af densamma.

En dubbel trappa af granit anbringas till fortsättning af gatan upp mot Riddarholmens högre del..... kronor 10,000: —.

Af denna kostnad erlägger kronan hälften med » 5,000: —

Kostnad för kronan summa kronor 10,000: —

Den 1 April 1876 hade Stockholms stadsfullmäktige beslutat, att, derest den föreslagna gatan från jernvägen vesterut till den öppna platsen mellan Generalstabens hus och f. d. kungshuset komme till stånd utan stadens vidare åtgärd och öfverlemnades till staden, staden åtog sig hennes stensättning, belysning och underhåll.

Med afseende å hvad sålunda förekommit och under åberopande af bilagdt utdrag af protokoll öfver finansärenden för den 25 nästlidna April, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att för dess del medgifva, att regleringen emellan ifrågavarande tomter måtte ske i öfverensstämmelse med det föreslagna aftalet, äfvensom att Riksdagen måtte till betäckande af kostnaderna för regleringens genomförande under sjunde hufvudtiteln på extra stat för år 1885 anvisa det beräknade beloppet, 10,000 kronor.

Med hänvisande till hvad i öfrigt blifvit i den nådiga propositionen samt till det densamma bilagda statsrådsprotokollet blifvit anfördt, får Utskottet meddela, att samtliga de i ärendet hörda myndigheterna tillstyrkt bifall till ifrågavarande tomtreglering.

Hvad särskildt beträffar det af Hans Maj:t Konungens Förste Hofmarskalk i hans utlåtande i ämnet framhållna behovet af, att, derest en ifrågasatt ny gata utmed sammanbindningsbanan i en framtid blefve förverkligad, annan plats borde anvisas åt husgerådskammaren i stället för den till densammas disposition nu ställda delen af kronans berörda tomter, som då komme att afträdas till gata, har Utskottet, då fråga härom nu icke föreligger, saknat anledning att uttala sig angående de förbehåll, som till bevakande af kronans rätt må kunna fästas vid denna tomtedels afträdande till Stockholms stad.

I afseende å den nu föreslagna tomtregleringen har Utskottet funnit, att genom densamma säkerhet mot eldfara skulle komma att beredas Riksarkivet; och då, såsom Riksarkivarien i sitt ofvan omförmälda utlåtande anför, Riksarkivets säkerhet för närvarande icke kan sägas vara

på ett tillfyllestgörande sätt tillgodosedd, synes endast ur denna synpunkt fullt skäl förefinnas för bifall till det nu framställda förslaget. Men äfven i ett annat afseende skulle, med hänsyn till Riksarkivets nuvarande tomt, fördel vinnas genom regleringen, enär den nya gatan mot Riksarkivets norra tomtlinie komme att lemna tillfälle till uppförande af en byggnad med fönster åt samma gata, vare sig att en tillbyggnad af Riksarkivet må ifrågakomma eller annan byggnad i en framtid må varda uppförd å kronans förenämnda tomter. Jemväl för det åt Generalstaben upplåtna hus skulle genom regleringen af boktryckeri-aktiebolagets två byggnader (VI och VII) beredas trygghet mot eldfara; och härtill kommer, att den föreslagna gatan skulle komma att gifva ökad värde åt kronans tomter genom bättre och ändamålsenligare gränser.

Då sålunda den af Kongl. Maj:t föreslagna tomtregleringen synes vara för kronan fördelaktig, hemställer Utskottet,

a) att Riksdagen må medgifva, att regleringen emellan ifrågavarande tomter må ske i öfverensstämmelse med det föreslagna aftalet; samt

b) att Riksdagen må till betäckande af kostnaderna för regleringens genomförande under sjunde hufvudtiteln på extra stat för år 1885 anvisa ett belopp af 10,000 kronor.

Stockholm den 3 Maj 1884.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.
